

על הנערה הראשונה במקווה ישראל - ראיון עם גאולה

ראיינה: רוחקה אבינרי

ידיעות עין השופט - 19 ביוני 1970

כאשר הופיעו המאמרים ההיסטוריים עם חגיגות ה-100 שנה למקווה ישראל עלו בזיכרוני אי-אלה הדים. נזכרתי בימים שעבדנו יחד עם גאולה במשתלה, בשיטות העבודה והידע אשר שאבנו ממנה ואמרתי בלבי: נקרא לנערה ונשאל את פיה. וכך באתי לביתה לראיין אותה. התמזל מזלי ואימא פרדקין התארחה באותו יום בחדרה של גאולה, ומכיוון שגאולה יצאה לסגור כמה ממטרות, ניצלתי הזדמנות וחטפתי שיחה נרגשת עם אמה, אשר הייתה החובשת בימים החלוציים ההם ב"מקווה ישראל".

"תארי לך, להפוך מרתף למרפאה – כל המקרים והתאונות אשר קרו אז בעבודה וכן באימונים ובהגנה". כך היא מספרת על מחלות אשר נראות לנו עכשיו כמו היסטוריה עתיקה – והרי עברו רק כמה עשרות שנים – קדחת, טיפוס, פרונקלים, הכשות נחש: "פעם העירו אותי באמצע הלילה, היה מקרה מסוכן. בפעם הראשונה נתתי זריקה בלי להרתיח, אבל הצלתי חיים, והתקבל מכתב תודה נרגש מהסתדרות 'הדסה' באנגליה. כן, הייתה זו אחריות כבדה מאוד, ממש 'לחיים ולמוות'. הנה, למשל, מקרה השועל. מרגולין הרי גידל כל מיני חיות. גברת שועל המליטה, התלמיד לא ידע והשועל נשך אותו כשהתקרב אליו, בכל חלקי גופו. היו מקרים מסוכנים מאוד – לידות, תאונות וכו'. לחולה אחת היו צריכים להביא בלילה חמצן. כבר לא היה לה דופק. נתתי לה זריקה והיא כמעט קמה, תחייית המתים. היה עוד מקרה חמור והרופא היקי שאל מדי פעם: 'זו לעבט נאק?' מקרי מלריה וטיפוס קשים מלווים בכל מיני תסבוכות, מעל 40 מעלות חום".

הקשבתי והרהרתי – האם לא בגלל חשש לציניות "כשאנו באנו" אין אנו מזלזלים וחוטאים למצוות "והגדת לבנך" – ולחלוצות כמוה יש כל כך הרבה מה לספר לנו מספר "בראשית" המחודש שלנו!

והנה חזרה גאולה והחלה להשיח מליבה, ולהעלות ממחסן הזיכרונות מני אז. ומכיוון שאלה פרקי חיים, הם קולחים לא בסדר השורות – שורות של משתלת גאולה.

ש: כיצד הגיעה כל המשפחה למקווה ישראל?

ת: זה היה בגלל אבא ז"ל, אשר היה בן איכרים ברוסיה, למד להיות אגרונום והיה כמעט יוצא דופן בין היהודים בימים ההם. אבא שמריהו פרדקין עלה ארצה עוד בעלייה שנייה. בהיותו צעיר מאוד עבד בסג'רה עם קראוזה¹. הם פעלו יחד בחווה זו והגשימו שותפות הפועלים. לדאבנו נאלץ לעזוב את

¹ אליהו קראוזה (1878–1962) היה אגרונום מומחה, מנהל חוות סג'רה מטעם יק"א, ממקימי "השומר" ומנהלו הידוע של בית הספר החקלאי מקווה ישראל.

הארץ בגלל הקדחת. כאשר הבריא בחו"ל שלח לנו קראוזה סרטיפיקט ועלינו. בעצם היום הזה, 17.5 (יום הראיון) בשנת 1925. אבי הדריך הרבה תלמידים, כ-50 איש בפרדס, והנהיג שיטות חדשות.

ש. איפה למדת בהתחלה?

ת: נסענו כל יום לתל אביב כדיליזאנס. היינו צריכים להפנות את ראשי הסוסים האבירים כל פעם כשהתקרב אוטו. כאשר גמרתי את בית הספר רצו הוריי שאלמד להיות גנת או מורה, אבל מכיוון שירשנו מאבא את האהבה לטבע, העדפתי ללמוד חקלאות.

ש: מדוע התנגדו אז לקבלת בנות וכיצד נקלטת שם?

ת: הם חששו לירידת המוסר, אולם בגלל שמשפחתי גרה שם ולא הייתה בעיית מגורים, התקבלתי.

ש: איך היו הימים הראשונים?

ת: גרנו בחדר קטנטן, המשק היה בגן אחד פורח, גן בוטני גדול. חסרה לי חברה, הטבע היה כאילו "במקום" חברה.

ש: איך היו הלימודים?

ת: ההרכב היה מגוון מאוד הן בגיל והן באישיות וברקע, וזה גרם למתח. היה הבדל בחמש שנים; היו בני שש-עשרה ובני עשרים. חלקם היו בני איכרים ממושבות הגליל. היו בני עולים שהביאו עמם גם ניסיון מחו"ל, וגם גימנזיסטים צבריים.

ש: איך היו הלימודים, על מה שמו את הדגש?

ת: העיקר היה העבודה המעשית, כמובן גם תיאוריה. למדנו חצי יום ועבדנו חצי יום. בשנה האחרונה, בכיתה ג', עבדו כבר יום שלם ולמדו בערבים. גם יום בשבוע הקדישו ללימודים. בשנתיים הראשונות עברו את כל הענפים כגון: נגריה, נפחיה, שירותים, פלחה, רפת, לול וכו'. בשנה השלישית התמחו בשני מקצועות. דרך אגב, אני התמחיתי בשלושה, כי גם בחופשות עבדתי. התמחיתי בגנות, מטעים ופרדס. הצצתי בתעודה – כל אידישע מאמא הייתה שובעת נחת מתעודה כזו, רק טוב ומצוין.

ש. איך היו הלימודים הכלליים? אלו מורים נחרתו בזיכרוניך?

ת: כל הלימודים עמדו על הגובה. התחבב מאוד המורה ש. הסלס לספרות, שהיה ידידו של ביאליק, ואף הזמין את ביאליק להרצות לנו ולפועלים. זכורים לי לטובה שיעוריו של יהושע מרגולין – הקימה בבוקר השכם להקשיב לרינת הציפורים, ואת קבלת השבת שערכנו ביוזמתו. דוד ליבוביץ' – ממציא ה"דוידקה" המפורסם, היה מורה למכניקה חקלאית, אישיות מעניינת.

ש: איך השתלבת בעבודה המעשית?

ת: היה קשה, לפעמים אף מוגזם. כל הזמן הצטרכתי כאילו להוכיח – עזרתי, חרשתי, סחבתי שקי כוסבות, השתתפתי בטיולים ארוכים וקשים. בקיצור, השתדלתי לעשות הכול.

ש: איזה טיפוס היה המנהל קראוזה?

ת: ארבעים ושתיים שנה ניהל את בית הספר. היה איש ארגון ממדרגה ראשונה. היה קם בשעה ארבע כל יום, מחכה לעובדים ומאחר ללכת לישון (בשעה 12 לרוב). חריצות בלתי רגילה, לא תמיד סובלני (אולי כתוצאה ממכות כבדות שהנחית עליו הגורל – שיפל בן ובת), היה רודף צדק. אם הוכיחו לו שמשוהו לטובת מקווה ישראל, היה עשוי להשתכנע ולשנות דעתו.

ש: מה החוויות שנשארו בזיכרונוך?

ת: הרבה מאוד. בתקופת המאורעות, הכניסה ל"הגנה". קיבלו רק תלמידים שאפשר היה לסמוך עליהם, הכינו בקבוקים עם חומץ ומקלות. החוג לקריאה בספרים רציניים, כגון ספרי אחד העם (על יד העץ ארז נטר). בחוג התווכחנו גם על חיפוש דרך ובעיקר על זרם קיבוצי. דב, קרול וחברי ניר דוד היו בין חברי החוג. הזמנו גם את פרץ מרחב. הרצאתו הייתה יותר מדי חד צדדית בעינינו אז, ושכנעה בכיוון ההפוך. למרות הרצאתו מצאו הרבה, ואני בתוכם, את דרכם לקיבוץ השומרי. חוויה מיוחדת הייתה הטיפול בבעלי חיים: בלטאה, להאכיל נחשים ועכברים. החליבה בשתיים בלילה – כמתואר בשירי רחל.

חוויה מרשימה הייתה כניסתנו להסתדרות. בסוף הלימודים נערך טקס הסיום, ויוסף ברץ ז"ל חילק לנו את פנקסי ההסתדרות.

ש: האם הבנים השוכבים לא ארגנו כל מני קונצים וחכמות?

ת: כן, ודאי היה כהנה וכהנה. אחרי כיבוי האורות, אם מישהו איחר היו שמים כדורגל במקום הראש במיטה, וכך סידרו את המחנכים – אבל כל זה חומר לצ'יזבטים ועלול לגזול יותר מדי מזמנך. בקיצור אני יכולה לסכם: בית ספר זה האציל מתורתו בכל רחבי המשק הישראלי וחלקו רב בבניין הארץ.

ונסיים בברכה לגאולה שיעמוד לה הכוח והידע שרכשה שם להמשיך לפתח ולקשט גם להבא את כל פינות המשק שלנו.